

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

FEBRUARIE/MAART 2011

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 12 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1.1**

1.1.1	A	B	C	X✓✓
1.1.2	X✓✓	B	C	D
1.1.3	A	B	X✓✓	D
1.1.4	A	B	C	X✓✓
1.1.5	X✓✓	B	C	D
1.1.6	A	B	C	X✓✓
1.1.7	A	B	X✓✓	D
1.1.8	A	X✓✓	C	D
1.1.9	A	B	X✓✓	D
1.1.10	X✓✓	B	C	D

(10 x 2) (20)

VRAAG 1.2

1.2.1	E✓✓
1.2.2	G✓✓
1.2.3	H✓✓
1.2.4	A✓✓
1.2.5	I✓✓
1.2.6	F✓✓
1.2.7	K✓✓
1.2.8	B✓✓
1.2.9	D✓✓
1.2.10	C✓✓

(10 x 2) (20)

VRAAG 1.3

1.3.1 Krummelstruktuur ✓

1.3.2 Ekstensiewe boerdery ✓

1.3.3 Entrepreneur ✓

1.3.4 Gesondheidsrekords ✓

1.3.5 Kapitaal ✓

1.3.6 Omset ✓

1.3.7 Balansstaat ✓

1.3.8 Kontantstrokie/kwitansie ✓

1.3.9 Bemarking ✓

1.3.10 Agri-SA/NAFU/Transvaal Landbou-unie SA ✓

(10 x 1) (10)

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B**VRAAG 2: DIERE- EN GEWASPRODUKSIE****2.1 DRIE tipes boerderymetodes**

- A = Kommersiële boerdery ✓
 - B = Presisieboerdery ✓
 - C = Bestaansboerdery ✓
- (3)

2.2 2.2.1 Die doel van besproeiingskedulering

- Bepaal wanneer om te besproei. ✓
 - En hoeveel water om toe te dien. ✓
- (2)

2.2.2 DRIE insette vir besproeiingsprogram

- Gronddiepte ✓
 - Grondstruktuur ✓
 - Grondvorm ✓
 - Organiesemateriaal-inhoud ✓
 - Grond hindernisse ✓
 - Grondtekstuur ✓
 - Tipe gewas ✓
 - Kultivar ✓
- Omgewingsfaktore (temperatuur, reënval, evapotranspirasie/
verdampingtranspirasie, humiditeit, wind) ✓
- (Enige 3) (3)

2.2.3 Instrumente om grondvog te bepaal

- Potensiometer/Tensiometer ✓
 - Neutron-vogmeter ✓
 - Verdampingspan ✓
 - Koolstofkarbiedbom ✓
- (Enige 1) (1)

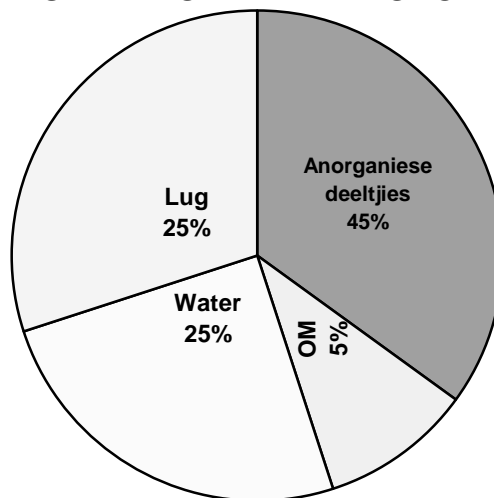
2.3 2.3.1 Metodes om produktiwiteit van werker te verhoog

- Ekonomiese beplanning van die plaasaktiwiteite ✓
 - Fisiese beplanning van die plaasaktiwiteite ✓
 - Beplanning van die produksieproses ✓
 - Daaglikse beplanning ✓
 - Toesig/Gedeelde toesig ✓
 - Effektiewe meganisasie ✓
 - Doelmatige lewensomstandighede ✓
 - Opleiding/vaardigheidsontwikkeling ✓
 - Beter werkstoestand/omstandighede ✓
 - Gee meer verantwoordelikheid ✓
 - Maak hulle aandeelhouders/saamgevoegde onderneming ✓
 - Verhoog hul motivering ✓
 - Blootstelling aan ontspanningsgeriewe ✓
 - Verhoog hul vergoeding ✓
- (Enige 5) (5)

- 2.3.2 **VIER probleme verbonde aan arbeid as produksiefaktor**
- Skaarsheid van arbeiders. ✓
 - Nywerheidskompetisie. ✓
 - Gebrek aan opleiding/ongeskooldheid. ✓
 - Swak arbeidsbestuur. ✓
 - Vakbondaktiwiteit. ✓
 - Vlak van geletterdheid. ✓
 - Geen vaardige arbeiders nie. ✓
- (Enige 4) (4)
- 2.4 2.4.1 **Grondtekstuur**
- Kleigrond. ✓
- (1)
- 2.4.2 **Identifiseer VYF moontlike beperkinge**
- Te hoë pH vir normale/optimale gewasproduksie. ✓
 - Swak dreinerings. ✓
 - Swak deurlugting. ✓
 - Swak waterinfiltrasie. ✓
 - Moeilik bewerkbaar. ✓
 - Baie hoë soutinhoud/gehalte. ✓
 - Lae organiese materiaal. ✓
 - Koud veral in winter. ✓
- (Enige 5) (5)
- 2.4.3 **DRIE maatreëls om grond se produksievermoë te verhoog**
- Dien organiese materiaal toe/ploeg organiese materiaal in. ✓
 - Dien suurbevattende kunsmis toe. ✓
 - Dien gips toe. ✓
 - Verlaag grond pH/Oorbeproeïng. ✓
 - Bewerk/ploeg die grond. ✓
 - Gebruik gespesialiseerde implemente om te bewerk. (skottelploeg) ✓
 - Dreineer gronde/dreineringsstelsel. ✓
 - Plant spesiale gewasse om gronde te herwin. ✓
- (Enige 3) (3)
- 2.5 2.5.1 **Verduidelik biologiese beheer**
- Gebruik die plaag se vyand. ✓
 - Om reproduksie van plaag te inhibeer. ✓
 - Laer voorkoms van plaag by diere/plante. ✓
- (3)
- 2.5.2 **DRIE voordele van biologiese beheer**
- Geen besoedeling. ✓
 - Omgewingsvriendelik. ✓
 - Verminder die gebruik van onkruidodder/plaagdoder. ✓
 - Verlaag insetkoste. ✓
 - Verstuur nie die grond nie. ✓
 - Skep nie groot leë areas vir indringers nie. ✓
 - Permanent/selfonderhoudend. ✓
- (Enige 3) (3)

- 2.5.3 **'n Voorsorgmaatreël wanneer biologiese beheer gebruik word**
- Wees versigtig om nie nuwe parasiet/plaag in te bring. ✓
 - Vermy moontlike inteling om basters/hibriede te vorm. ✓
 - Bestudeer volle omgewingsimpak. ✓
 - Vermy/beperk chemiese beheer. ✓
- Enige 1 (1)
- 2.6 2.6.1 **DRIE kriteria vir verdeling van weiding in kampe**
- Die botaniese samestelling van die weiding/eenvormigheid van weiding. ✓
 - Die drakrag van die area. ✓
 - Beskadigde/erosie-gedeeltes. ✓
 - Die grootte van die plaas. ✓
 - Die tipe plaasdiere. ✓
 - Die tipe terrein/helling/topografie. ✓
 - Die hoeveelheid plaasdiere op die plaas. ✓
- Enige 3 (3)
- 2.6.2 **Beskryf die posisionering van die kontoerwalle**
- Volg die kontoerlyne van die skuinste/loodreg op die skuinste. ✓
- (1)
- 2.7 2.7.1 **Die proses om die potensiaal van die grond te bepaal**
- Bodemopname ✓ (1)
- 2.7.2 Identifiseer gedeelte vir die gebruik vir verskillende tipes boerdery en verskaf 'n rede.
- (a) A ✓ – hoofsaaklik laepotensiaal-gronde ✓ (2)
- (b) B ✓ – hoofsaaklik hoëpotensiaal-gronde ✓ (2)
- 2.7.3 **Dui rekenaarprogram/stelsel aan**
- GIS stelsel (Geografieseinligting-stelsel)/satellietprogramme/
grondopmetingsprogram ✓ (1)

2.8 2.8.1

SAMESTELLING VAN KLAM GROND

OM = Organiese

materiaal

- Opskrif van die grafiek ✓
- Korrekte struktuur ✓
- Korrekte % verspreiding ✓
- Korrekte byskrifte/benoeming ✓

(4)

2.8.2

Kies opsieMeerjarigegegewas-produksie ✓

- Goeie water/lug-verhouding/hoë organiesemateriaal-inhoud ✓

OFJaargewas-produksie ✓

- Goeie water/lug-verhouding/hoë organiesemateriaal-inhoud ✓

(2)

[50]

VRAAG 3: REKORDHOUDING, FINANSIËLE STATE EN ENTREPRENEURSKAP

- 3.1 3.1.1 **VIËR alternatiewe betalingsmetodes**
- Kontant✓
 - Debietkaart✓
 - Kredietkaart✓
 - Posorder✓
 - Elektroniese oorplasing✓
 - Direkte deposito✓
 - Ruilhandel✓
- (Enige 4) (4)
- 3.1.2 **Data op brondokumente**
- Bedrag ✓
 - Datum ✓
 - Beskrywing van artikel/aankoop ✓
 - Maatskappy ✓
 - Metode van betaling ✓
- (Enige 4) (4)
- 3.2 **SES redes vir die hou van plaasrekords**
- Bewys vir die ontvanger van inkomste. ✓
 - Om finansiële besluite te ondersteun. ✓
 - Om arbeid te kontroleer. ✓
 - Ondersteun hulpbronbestuur-besluite. ✓
 - Ondersteun fisiese plaasbestuur-besluite. ✓
 - Gebruik as kollateraal/sekuriteit vir 'n lening by die bank. ✓
 - Bepaal die waarde van bates. ✓
 - Fisiese beplanning van die plaas. ✓
 - Monitor vordering in die onderneming. ✓
- (Enige 6) (6)

3.3 **Tabuleer elemente van 'n begroting**

ELEMENT VAN BEGROTING	BESKRYWING	VOORBEELD
Hulpbronne	Beskikbare hulpbronne wat in die boerderyonderneming gebruik word. ✓	Grond, kapitaal, water, arbeid, vegetasie. ✓ (Enige 1)
Insette	Al die uitgawes van die boerderyonderneming ✓	Arbeid, meganisasie, materiaal, biologiese insette, finansiële insette. ✓ (Enige 1)
Parameters	Al die onbekendes in die produksieproses ✓	Pryse, aanwending van insette, opbrengs, tydperk van inset of uitset. ✓ (Enige 1)

(6)

- 3.4 3.4.1 **Die betekenis van kontantvloei**
- Die beweging van fondse in die besigheid in 'n spesifieke periode ✓
 - En wat verteenwoordig word deur kwitansies en betalings. ✓ (2)
- 3.4.2 **Die faktore vir 'n negatiewe kontantvloei**
- Onvoorsiene uitgawes/ongelukke ✓
 - Laer produksie ✓
 - Laer markpryse as geantisipeer ✓
 - Natuurrampe/Droogte op die plaas ✓
 - Wanbetalings/niebetaling ✓ (Enige 2) (2)
- 3.5 3.5.1 **Voorbeeld van 'n vaste bate**
- Grond ✓
 - Geboue ✓
 - Heininge ✓
 - Boorgate ✓ (Enige 1) (1)
- 3.5.2 **Die hoofdoel**
- Om die finansiële gesondheid/stand van die besigheid te bereken. ✓✓ (2)
- 3.5.3 **Definieer die nettowaarde**
- Totaal boerderybates **minus** totaal boerderylaste. ✓✓ (2)
- 3.5.4 **Berekening van nettowaarde**
- $R793\ 000 ✓ - R620\ 000 ✓ = R173\ 000 ✓$ (3)
- 3.5.5 **Bedryfsbate**
- Bates wat gebruik word vir 'n enkele produksiejaar/seisoen en gebruik word vir handelsuitgawes. ✓
 - Kunsmis, saad, ens. ✓ (2)

3.6 **Inkomste/Uitgawestaat**

DATUM	INKOMSTE	WAARDE (R)	DATUM	UITGAWES	WAARDE (R)
28/12/09	Produkverkope	38 600 ✓		Produksie	87 000 ✓
10/02/10	Produkverkope	69 450 ✓		Bemarking	2 500 ✓
10/05/10	Produkverkope	61 500 ✓			
TOTAL		169 550 ✓	TOTAL		89 500 ✓
BRUTO WINS = $R169\ 550 - R89\ 500 = R80\ 050 ✓$					

(8)

3.7 DRIE kenmerke van 'n entrepreneur

- Begin besigheid op sy eie. ✓
- Visie/Kreatief. ✓
- Suksesvol. ✓
- In staat om besigheidsgelentheid te sien. ✓
- Goeie bestuursvaardighede. ✓
- Onderzoekend/navorser. ✓

(Enige 3) (3)

3.8 3.8.1 Kontakbesonderhede

- Naam van verantwoordelike persoon/plaas. ✓
- Adres van plaas (posadres/faks/e-pos/straat) ✓
- Kontaknommers. ✓

(Enige 2) (2)

3.8.2 Tipe besigheid

- Alleen eienaarskap ✓
- Gedeelde eienaarskap/vennote/koöperatief ✓

(Enige 1) (1)

3.8.3 Finansiële plan

- Inkomste ✓
- Uitgawes ✓
- Wins ✓
- Beskrywing van items ✓

(Enige 2) (2)
[50]

VRAAG 4: OES, WAARDETOEVOEGING, BEMARKING, AGRITOERISME EN BEDRYF**4.1 VYF redes vir verpakking**

- Beskerming teen mikrobiologiese besmetting, stof, insekte, lig, migrasie van reuke, kleur, ens. ✓
- Vergemaklik hantering van voedsel. ✓
- Dra inligting oor. ✓
- Identifiseer die produk. ✓
- Advertering. ✓

(5)

4.2 4.2.1 TWEE negatiewe effekte van 'n hoë temperatuur op 'n gestoorde produk

- Spoor graan aan om te vrot. ✓
- Sommige produkte kan begin ontkiem/ogievorming kan voorkom. ✓
- Uitbroei van sommige plae bv. ryskalander. ✓
- Agteruitgang van kwaliteit/raklewe/voedingswaarde. ✓

(Enige 2) (2)

4.2.2 Verduidelik die hoofrede

- Markprys van die produk sal hoër wees op sekere tye van die jaar/bemark produk gedurende periodes van hoër aanvraag. ✓
- Hoër inkomste/wins. ✓

(2)

4.2.3 Voorbeeld van 'n groot stoornis

- Silo ✓
- Vrughtestoor ✓
- Vleiskamers/vrieskaste ✓
- Wolstoor ✓ ens.

(Enige 1) (1)

4.3 Vergelyking

KENMERK	ARBEIDS-INTENSIEWE METODES	GEMEGANISEERDE OF HOËTEGMETODES
Tyd gespandeer aan taak	Lank ✓	Kort ✓
Aanvanklike koste	Lank ✓	Hoog ✓
Bedryfskoste	Lank ✓	Hoog ✓
Kwaliteit van geeste produk	Hoog ✓	Laag ✓
Volume/hoeveelheid produk geoes/dag	Laag ✓	Hoog ✓

(10)

- 4.4 4.4.1 **TWEE hoofvoordele van prosessering**
- Verhoog die waarde van die produk/voeg ekonomiese waarde toe tot die produk. ✓
 - Langer rakleef tyd/bewaring ✓
 - Meer bemerkbaar/gebruikersvriendelik ✓
 - Koste-effektief vir vervoer ✓
- (Enige 2) (2)
- 4.4.2 **TWEE moontlike fasiliteite of stukke toerusting vir droging van landbouproduk**
- Droër ✓
 - Verwarmer ✓
 - Waaier ✓
 - Groot area vir lig- en lugdroging ✓
- (Enige 2) (2)
- 4.4.3 **Moontlike metode om geprosesseerde landbouproduk te bewaar**
- Verkoeling/bevriesing. ✓
 - Preserveermiddels. ✓
 - Vakuumverpakking. ✓
 - Tipe verpakking/houer. ✓
- (Enige 1) (1)
- 4.5 **DRIE hoofvoordele van produsente-organisasies**
- Advertering van die produk. ✓
 - Promosie van die produk. ✓
 - Dien die belange van die produsent/bedryf. ✓
 - Tegniese ondersteuning vir die boer. ✓
 - Navorsing oor die produk. ✓
 - Wêreldwye tendens in die bedryf. ✓
- (Enige 3) (3)
- 4.6 4.6.1 **Kort verslag**
- Grootste uitdaging = afval ✓
 - Oplossing = wek elektrisiteit op van afval ✓
 - Nuwevoordeel vir plaas vanaf hierdie oplossing = besparing op elektrisiteitsrekening/Minder afval om van ontslae te raak ✓
- (3)
- 4.6.2 **Lei effek af op koolstofvoetspoor**
- Laer koolstofvoetspoor ✓
- (1)
- 4.7 4.7.1 **Skematiese voorstelling van 'n bemarkingsketting**
- Boer/produsent ✓ → enige TWEE toepaslike kanale ✓ ✓ → verbruiker ✓
- (4)

4.7.2	EEN voorbeeld van formele en informele bemarkingkanale		
	• Formele		
	○ Kleinhandelaars ✓		
	○ Koöperasies ✓		
	○ Varsprodukte-markte ✓		
	○ Uitvoermarkte ✓	(Enige 1)	
	• Informele		
	○ Verkopers/smouse ✓		
	○ Padstal ✓		
	○ Spaza winkels ✓		
	○ Vlooiemarkte ✓	(Enige 1)	(2)
4.8	4.8.1	Identifiseer moontlike motivering	
		(a) A/D ✓	(1)
		(b) B ✓	(1)
		(c) C ✓	(1)
	4.8.2	TWEE basiese fasiliteite en infrastrukture om besigheid te begin op 'n plaas	
		• Sanitasie ✓	
		• Ontspanning/akkommodasie/restaurant/teekamer	
		• Pad/elektrisiteit/televisie/satelliet TV ✓	
		• Water ✓	(Enige 2) (2)
4.9	4.9.1	Identifiseer die markkurwe	
		• A – Vraagkurwe/grafiek ✓	
		• B – Aanbodkurwe/grafiek ✓	(2)
	4.9.2	Afleiding vanaf grafiek	
		R15,00 ✓✓ of (R14 – R16) ✓✓	(2)
	4.9.3	Noem en verduidelik marktoestand	
		Markewewig/markekwiilibrium/prys van produk. ✓	
		Punt waar die markaanvraag en markaanbod dieselfde is/Punt waar die vraag en aanbod-kurwe sny. ✓✓	(3)
			[50]
		TOTAAL AFDELING B:	150
		GROOT TOTAAL:	200